

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 7 februari 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i propositionen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 behandlade allmänna principfrågor.

(3:e avd.)

I propositionen nr 2, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling i vad densamma ej angår annat utskott, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 3 januari 1941 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, föreslagit riksdagen att, med godkännande av de i protokollet berörda förslagen, å nämnda riksstat upptaga de utgifter, som framgå av en vid protokollet såsom bilaga fogad sammanställning jämte specifikationer.

Utskottet, som i särskilda utlåtanden till prövning upptager Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avser de å tilläggsstaten uppförda anslagen till skilda ändamål, företager här till granskning de allmänna principer, som ligga till grund för tilläggsstatförslagets upprättande (propositionen sid. 1—4).

Efter att ha erinrat om att läget på arbetsmarknaden, främst inom byggnads- och byggnadsämnesindustrierna, undergått sådan försämring, att omedelbara åtgärder till motverkande av arbetslöshet borde möjliggöras, bland annat genom anvisande av medel till olika anläggningsarbeten, yttrar departementschefen i här berörda avseende följande.

Behovet av ytterligare medel för anläggningsarbeten skulle kunna tillgodoses genom att den för budgetåret gällande allmänna beredskapsstaten sattes i kraft. Bättre synes emellertid av både tekniska och sakliga skäl vara, att nya anslag för anläggningsarbeten äskas å en tilläggsstat II till årets riksstat. Dels undvikas härigenom de komplikationer i redovisningsförhållandena som skulle följa av även den allmänna beredskapsstatens ikraftträdande såsom förskottsstat, dels erhålles möjlighet till en omprövning av anslagsändamål och anslagssummor som är i hög grad påkallad i nuvarande ekonomiska och statsfinansiella läge.

Under rådande förhållanden böra särskilda krav ställas på de anläggningsarbeten, som ifrågakomma för utförande av arbetslöshetspolitiska skäl. Såsom i statsverkspropositionen framhålles, gäller i huvudsak, att intet arbete nu bör igångsättas med mindre än att det faller inom den ram, som begränsningen av våra materiella resurser uppdrager, och därjämte i och för sig framstår såsom nödvändigt för statsverksamheten eller eljest såsom ekonomiskt fullt motiverat. Av vad jag i statsverkspropositionen anför framgår, att dessa krav varit vägledande vid urvalet av de arbeten, till vilka medel

nu ansetts böra äskas å tilläggsstat, och att de även fortsättningsvis skola noga beaktas. De företag till vilka medel må anvisas av arbetslöshetspolitiska skäl böra igångsättas, blott om läget på arbetsmarknaden så påkallar. Avsikten är att vid den undersökning av företagens nödvändighet ur arbetslöshetssynpunkt, som med hänsyn därtill blir nödvändig innan anslagen disponeras, åno pröva även företagens lämplighet med hänsyn till materiel-tillgången och deras angelägenhet ur ekonomisk synpunkt. Särskilt bör beaktas, att en sträng ytterligare sovring därvid kan bli påkallad till följd av en begränsning i tillgången på bland annat byggnadsjärn. Materieförsörjningens betydelse gör det nödvändigt, att utnyttjadet av de möjligheter till ökad offentlig byggnadsverksamhet som tilläggsstaten öppnar sker i samråd med statens industrikommission.

I de delar tilläggsstaten omfattar anslag, som motiverats och utvalts ur här angivna synpunkter, blir staten med de föreslagna förutsättningarna för anslagsdispositionen närmast att bedöma såsom en särskild, med tanke på nuvarande situation utformad allmän beredskapsstat, vilken omedelbart sättes i kraft och regleras. Eftersom anslagen å staten måste anvisas såsom reservationsanslag, erhåller denna automatiskt giltighet även för följande budgetår, i den mån anslagen icke dessförinnan tagits i anspråk. Som jag i finansplanen framhåller, innebär detta, att ifrågavarande anslagsanvisningar på tilläggsstat II, såvitt nu kan bedömas, komma att ersätta den allmänna beredskapsstat för nästa budgetår, varom förslag eljest bort framläggas.

De krav på sträng sparsamhet i utförandet av offentliga byggnader, som det statsfinansiella läget ställer, gälla utan förbehåll även den byggnadsverksamhet som igångsättes av arbetslöshetspolitiska skäl. Innan arbetena påbörjas bör därför deras planläggning omprövas, för att kostnaderna skola såvitt möjligt begränsas genom förenklingar i byggnadssättet. En sådan omprövning företages, enligt vad jag inhämtat, inom byggnadsstyrelsen beträffande de arbeten för vilka styrelsen är ansvarig. I viss utsträckning ha de företag, till vilka medel äskas å tilläggsstaten, redan granskats av 1940 års civila byggnadsutredning. Denna kommer givetvis även i övrigt att anlitas för en prövning ur besparingssynpunkt av de olika arbetena.

Anslagsanvisningarna å tilläggsstat II kunna icke begränsas till att avse blott de anläggningsarbeten, vilka det kan bli nödvändigt att utföra av arbetslöshetspolitiska skäl. Medel böra nu äskas även för vissa andra ändamål, som den senaste utvecklingen aktualiserat och som måste tillgodoses under löpande budgetår. De viktigaste av de nya medelsbehoven hänföra sig till försvarsväsendet och avse sådan materielanskaffning m. m., som icke bör finansieras från förskottsstaten, om möjlighet föreligger att underställa riksdagen anslagsfrågan. I de fall där ändringar i riksstaten blivit påkallade för civila ändamål, rör det sig i regel endast om smärre belopp. Ett för flera huvudtitlar gemensamt anslagsändamål av betydelse utgöra dock kristilläggen. För dessa tillägg beräknas utgifterna uppgå till sammanlagt drygt 8 miljoner kronor.

Med hänsyn till att sålunda på tilläggsstat II komma att anvisas såväl anslag av sedvanlig typ som anslag, vilka motiveras av arbetslöshetspolitiska skäl och bindas vid särskilda villkor, synes det lämpligt, att i tydlighetens intresse införa en ny beteckning för sistnämnda anslag. Enklast sker detta genom att till beteckningen reservationsanslag inom parentes fogas ett B, som anger anslagets karaktär av beredskapsanslag.

Utskottet.

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till de allmänna principer, som ligga till grund för tilläggsstatförslagets upprättande och som innebära, bland

annat, att å tilläggsstaten skola uppföras anslag av två skilda typer, nämligen dels av sedvanlig typ, dels ock av beredskapskaraktär, de senare betecknade med (B).

Vad departementschefen anfört rörande urvalet av beredskapsanslagen och förutsättningarna för deras ianspråktagande har utskottet i stort sett funnit välbetänkt. Utskottet anser det sålunda erforderligt, att den av departementschefen förutsatta omprövningen av företagens lämplighet med hänsyn till materieltillgången och företagens angelägenhet ur ekonomisk synpunkt kommer till stånd. Särskilt vill utskottet för sin del understryka vikten av att vid igångsättandet av hithörande anläggningsföretag sådana arbeten lämnas företräde, som äga betydelse för landets försörjning eller eljest hava produktionsbefrämjande verkan. Uppmärksamhet bör dock ägnas åt tidigare påbörjade, helt eller delvis med arbetslöshetsmedel bekostade vägarbeten, vilka på grund av förhållandena å arbetsmarknaden sedermera blivit avbrutna. Självfallet bör, särskilt i närvarande tid med dess knappa tillgångar på råvaror och kapital, hänsyn även tagas till kostnaderna såväl för anskaffandet av erforderlig materiel som för arbetenas utförande.

I anslutning till vad departementschefen framhållit utgår utskottet från att en omprövning kommer till stånd jämväl av byggnadsföretagens planläggning i syfte att genom förenklingar begränsa kostnaderna. Enligt utskottets mening är det emellertid därvid av vikt, att behovet av en framtida utvidgning icke förbises. I den mån så befinnes påkallat, böra byggnaderna så planläggas, att en utvidgning av desamma kan genomföras utan alltför omfattande och kostnadskrävande ändringsarbeten.

Sedan samtliga å tilläggsstaten begärda anslag blivit av riksdagen behandlade, torde statsutskottet böra för riksdagen framlägga sammanställning rörande de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade anslagen, innefattande jämväl anslag tillhörande annat utskotts handläggning.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva de synpunkter, som utskottet ovan framfört.

Stockholm den 7 februari 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Joh. Nilsson* i Malmö, *Bergman*, *Torsten Ström*, *Heiding*, *Andrén*, *Sven Larsson*, *Bäcklund*, *Boman*, *Gustaf Iwar Anderson* och friherre *De Geer*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist*, *Skoglund* i Dovers-
torp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson*, *Persson* i Tidaholm, *Berg-
ström*, *Mårtensson*, *Lundberg* i Hälsingborg, fru *Alvén* och herr *Hansson* i Rubbestad.
